

คนกับสิ่งของ

อรุฉิรา อุมาร์

นักวิชาการศึกษปฏิบัติกร พิพิธภัณฑร์รรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ

จากการได้มีโอกาสเริ่มต้นชีวิตการทำงานอย่างเป็นทางการเป็นจริงเป็นจัง ในตำแหน่ง

นักวิชาการศึกษา ณ พิพิธภัณฑร์รรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ ภายใต้การควบคุมดูแล ดำเนินการรับผิดชอบโดยคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งรู้ตั้งแต่แรกที่สมัครว่าต้องทำงานเกี่ยวกับสิ่งของและอยู่ประจำที่พิพิธภัณฑร์รรมศาสตร์ ยังไม่เคยเห็นมาก่อนว่า หน้าตา ข้าวของในพิพิธภัณฑร์รรมศาสตร์ นี้มีอะไรบ้าง สำนึกแรกเลย เราทำงานพิพิธภัณฑร์รรมศาสตร์ก่อนอื่นเราต้องทำความรู้จักกับสิ่งของ รูปลักษณะของสิ่งของที่เก็บอยู่ในพิพิธภัณฑร์รรมศาสตร์ ที่เราต้องเฝ้าดูแลรักษาสิ่งของในพิพิธภัณฑร์รรมศาสตร์แห่งนี้ มีจำนวนหลาย พันชิ้น มากมายหลากหลายประเภท ทำให้เกิดความสงสัยของจำนวนมากมายเหล่านี้ ได้มาอย่างไร จากคำบอกเล่าและการศึกษาประวัติของพิพิธภัณฑร์รรมศาสตร์ สิ่งของส่วนใหญ่ ในพิพิธภัณฑร์รรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกว่า 6,000 ชิ้น เป็นสิ่งของสะสมและเป็น งานอดิเรกที่เอาจริงของ ดร.วินิจ วินิจนัยภาค และคุณหญิงพรณี วินิจนัยภาค ได้ มอบสิ่งของให้กับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปี พ.ศ. 2530 และอีกส่วนได้มาจากการ ขุดค้นทางโบราณคดีและการวิจัยภาคสนามของอาจารย์และนักศึกษา คณะสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นอกจากนั้น บางส่วนก็ได้รับมาจากการบริจาค

ความหลากหลายของสิ่งของในพิพิธภัณฑร์รรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ ส่วนใหญ่จะเป็น “ของเก่า” มากกว่า “ของแปลก” สิ่งของเหล่านี้มีหลากหลายประเภท ต่างกาลเวลา ต่างยุคสมัย ต่างสถานที่ ต่างที่มา มีตั้งแต่ซากฟอสซิลอายุนับล้านปี เครื่องมือเครื่องใช้ยุคโบราณหลายพันปี เรื่อยมาจนมาถึงยุคของใช้พื้นบ้านและ

ศิลปหัตถกรรม รวมถึงสิ่งประดิษฐ์อายุร้อยปีก่อน สิ่งของเหล่านี้ถือเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ที่ไม่มีวันสิ้นสุด เป็นเหมือนการบันทึกความทรงจำของมนุษย์ผ่านการเล่าเรื่องผ่านสิ่งของ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพความสามารถของมนุษย์ตั้งแต่อดีตในการที่จะต่อสู้เป็นผู้สร้างสิ่งของก้าวผ่านความยากลำบากอุปสรรคต่างๆ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

จากคนที่เฝ้าของธรรมดาๆ คนหนึ่ง จากการที่พบเห็นสิ่งของอยู่ในสายตากันทุกวัน ความใกล้ชิดทำให้คนเฝ้าสิ่งของของคนหนึ่ง อยากเข้าไปทำความรู้จักกับสิ่งของได้หยิบจับ สัมผัสกันบ้าง เรียนรู้เรื่องราวของสิ่งของกันไปเรื่อยๆ นับวันยิ่งกลายเป็นความผูกพัน ตั้งแต่การอยู่กับสิ่งของมีเพื่อนร่วมงานหรือแม้แต่การอยู่คนเดียวเป็นเวลาหลายเดือนกับสิ่งของหลายพันชิ้น การผ่านประสบการณ์ความยากลำบากมาด้วยกัน มีช่วงเวลาที่ห่างกันหลายเดือนในช่วงการเกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2554 ซึ่งพื้นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กลายเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ไป แล้วสิ่งของในพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติเฉลิมพระเกียรติจะเป็นอย่างไรบ้าง ซึ่งเป็นสิ่งที่กังวลที่สุดณ เวลานั้น แต่เราก็ผ่านช่วงเวลานั้นมาและได้กลับมาดูแล คลุกคลีกับสิ่งของเหมือนเดิม

จากการที่พิพิธภัณฑ์ อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ยังได้ทำงานและได้คลุกคลีกับอาจารย์ การได้ลงพื้นที่ภาคสนามในรายวิชาที่หลากหลาย ในพื้นที่และกลุ่มคนหลากหลายชาติพันธุ์ ได้ไปสัมผัสวิถีชีวิตและได้ศึกษาเรียนรู้จากวัตถุและซากปรักหักพังจากโบราณสถาน ความเป็นคณะสังคมวิทยาและความเป็นนักมานุษยวิทยาของอาจารย์หลายๆ ท่าน ทำให้ซึมซับการมองสิ่งของเปลี่ยนไปจากการเป็นเพียงของเก่าที่ถูกเก็บสะสมมาหรือแตกต่างกับพิพิธภัณฑ์แห่งอื่น สิ่งของเหล่านี้ไม่ได้เป็นแค่ของเก่าเก็บที่ตั้งโชว์อยู่ตามชั้นในตู้ต่างๆ แต่ให้รู้ว่ามันคืออะไร ชื่ออะไร แต่สิ่งของแต่ละชิ้นมีเรื่องราวในตัวของมันเอง มีความทรงจำ มีความสัมพันธ์อันไม่รู้จบของมนุษย์กับสิ่งของ แสดงให้เห็นศักยภาพ วิถีชีวิต ความเชื่อ และลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนผ่านกาลเวลาเรื่อยมา ทำให้เข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่นๆ มากขึ้น แม้ว่าจะไม่ได้เป็นผู้สะสมสิ่งของ แต่ก็ขอช่วยดูแลรักษาและทราบซึ่งถึงคุณค่าของสิ่งของ พยายามที่จะคัดเลือกรายการมาเล่าเรื่องราวถ่ายทอดต่อไป มีความรู้สึกที่ไม่อยากให้สิ่งของเหล่านี้ถูกละทิ้งหรือซ่อนเร้นปกปิดหรือถูกเก็บไว้เพียงแต่ในตู้อย่างมิดชิดในฐานะที่เป็นเพียงของเก่าที่หามาทดแทนไม่ได้แล้วเท่านั้น

นอกจากเรื่องราวของสิ่งของว่ามีที่มาอย่างไร คืออะไร ใช้ทำอะไร มีความสำคัญอย่างไร สิ่งหนึ่งที่มีถูกถามและได้รับความสนใจจากผู้คนที่ผ่านมาชมพิพิธภัณฑ์เสียส่วนใหญ่ คือ เรื่องเหนือธรรมชาติ อยู่กับของเก่ามากมายขนาดนี้ได้เจอเรื่องลึกลับอะไรในพิพิธภัณฑ์ ให้รู้สึกขนลุกหรือไม่ จากประสบการณ์การทำงานมาหลายปี

ตอบได้เลยแบบมั่นใจว่า ไม่เคยได้สัมผัสหรืออะไรที่ใกล้เคียงเลย แต่ถ้าถามเรื่องประเภทนี้กับคนอื่นที่ได้มาเยี่ยมเยือนพิพิธภัณฑฯ อาจมีเรื่องเล่าต่างๆ กันไปแล้วแต่ใครจะสัมผัสถึงได้ โดยส่วนตัวถือว่าเป็นข้อดีของพิพิธภัณฑฯ ที่ไม่เคยมีขโมยมาจัดแ่งหรือของหายไปจากพิพิธภัณฑฯ เลย

นับเป็นความโชคดีของตัวเองได้มีโอกาสเรียนรู้ชีวิตการทำงานในฐานะคนเฝ้าสิ่งของ เป็นความโชคดีของนักศึกษาของคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ได้มีโอกาสใช้พิพิธภัณฑฯ เป็นห้องเรียน ได้ใช้สิ่งของ เป็นสื่อในการเรียนการสอนอย่างใกล้ชิด เชื่อมมันและหวังว่าสักวันหนึ่ง ของแต่ละชิ้นที่เก็บอดีต ความทรงจำของคนกับสิ่งของ มีเรื่องราวในตัวของมันเอง จะเปิดเผยตัวมีโอกาสได้พบและเล่าเรื่องราวให้กับผู้คนมากมายต่อไป ภายใต้การดูแลของคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โดยการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้เป็นประโยชน์ต่อผู้คนมากมาย ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยมากยิ่งขึ้น